

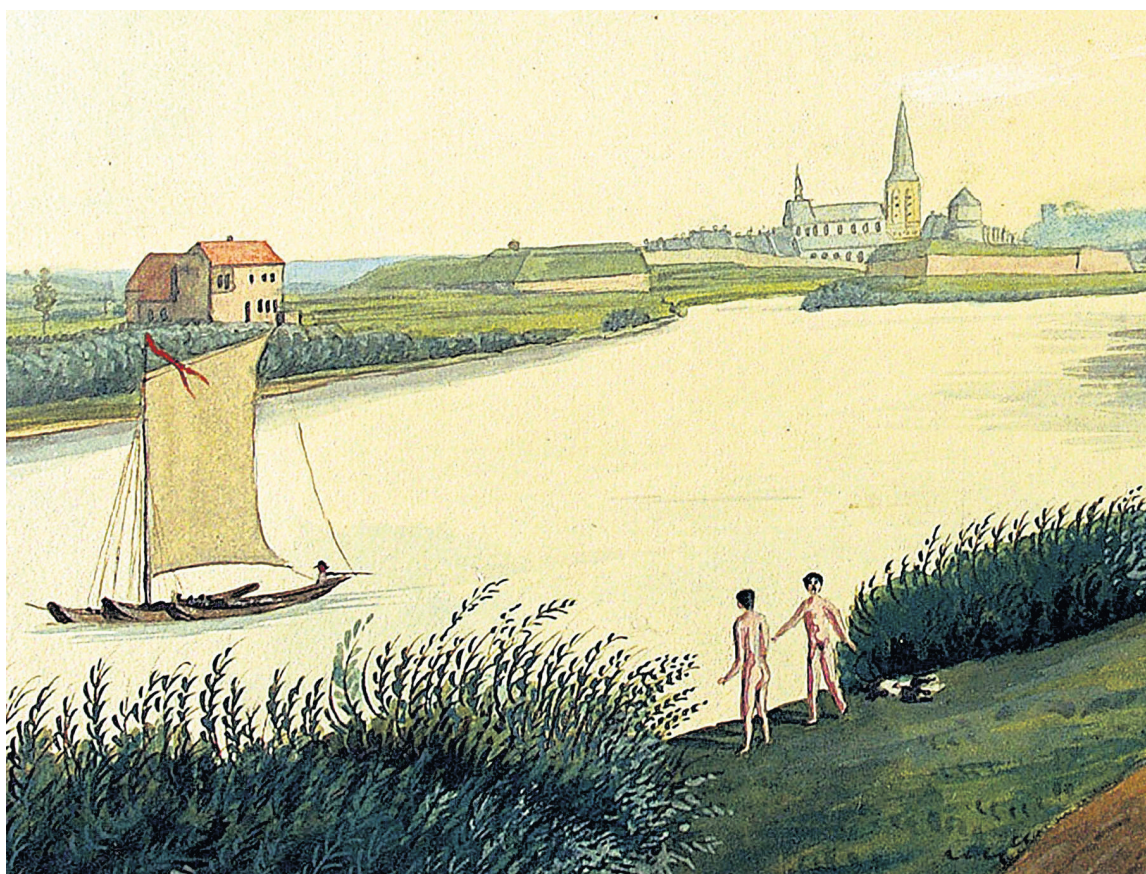
“Leck Jansen de Maers”

Een opmerkelijke getuigenverklaring uit het jaar 1770

Bij de meeste Maas-trichtenaren, die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van hun woonplaats, is de tekenaar Philip van Gulpen (1792-1862) welbekend. Nog voor de fotografie enigszins op gang was gekomen, tekende hij alle hoeken en gaten in en rond de stad. Hij was een amateur, maar zijn werk heeft grote historische waarde.

Afgaand op het telefoonboek wonen er tegenwoordig geen of nauwelijks nog Van Gulpens in Maastricht, maar rond 1800 was dit een van de grotere families. Lou Spronck schreef een boek over het werk van Philip, maar besteedde ook uitgebreid aandacht aan zijn afkomst en zijn nageslacht. Zo lezen wij dat Philip de zoon was van winkelier en loodgieter Willem van Gulpen (1764-1792) en Catharina Hes. Vader Willem was een van de zonen van de koopman Theodoor Balthasar van Gulpen. Spronck noemt nog vier broers van Willem, de ooms van Philip dus: 1. de drukker Johan (geboren 1746), 2. de notaris, adjunct-burgemeester en onroerend-goedspeculant Johan Theodoor (1757-1826), 3. de drukker Nicolaas (geboren 1761), 4. de organist Tilman (geboren 1770).

Eén oom van Philip staat echter niet in het door Spronck genoemde rijtje. Hendrik van Gulpen werd in 1749 geboren en trouwde in 1780 met Elisabeth Ploem, die toen pas 14 jaar was. Hij stierf in 1795, op 45-jarige leeftijd, en werd begraven in de Augustijnenkerk. Deze Hendrik zou verder onbekend zijn gebleven, ware het niet dat wij hem bij toeval in een nogal opmerkelijke notariële akte tegenkwamen. Hij was toen 21 jaar. Zijn oudste broer Johan (Jan), die er ook in genoemd wordt, was 24. Wat staat er in die bewuste akte?

Iech leg miech aon de Maos. Philip van Gulpen tekende deze naturalisten, die aan de noordkant van de stad een duik wilden nemen.

Het stadhuis op de Markt, getekend door Philip van Gulpen. Aan de zijkant staat een schildwacht.

Op 4 oktober 1770 stapten de 19-jarige Joannes Jansen, de kleermaker Ignatius Christiaan en diens vrouw Johanna Vos naar de notaris om een getuigenverklaring af te leggen. Het drietal deed

dit op verzoek van de timmerman Augustinus Leppers.

Jansen en Christiaan waren op 29 september naar het stadhuis geweest om te gaan kijken naar de openbare verpachting van de stadsmiddelen en -accijnzen. Toen dit afgelopen was en het tweetal de Markt overstak, kwamen zij Anna Clauwen tegen, de echtgenote van Leppers. “Mijn man is de stad uit”, zei zij tegen hen.

“Kom bij mij een glas bier drinken. Dan kunnen jullie me meteen vertellen hoe het op het stadhuis afgelopen is.” Zij zijn toen naar binnen gegaan, dronken een glaasje, ‘kraakten wat noten’ en brachten zo ‘in alle bescheidenheid’ de avond door. Wat later voegde Johanna zich bij hen.

Nog later, zo rond een uur of elf, hadden ze het opeens in de gaten. Bui-

ten had een of andere ‘manspersoon’ de vensterbank beklommen en zat naar binnen te gluren. Toen vrouw Leppers een beetje bekomen was van de eerste schrik, riep zij: “Dat is de schele Van Gulpen van hierover!” Het gezelschap haastte zich naar buiten om de dader in de kraag te grijpen, maar hij had zich ijlings uit de voeten gemaakt. Dit gebeurde nog een tweede keer, maar opnieuw was de gluurder verdwenen toen ze buiten kwamen. De derde maal kon het gezelschap wel onderscheiden wie het was. Het was inderdaad Hendrik van Gulpen, de zoon van Theodoor Balthasar van Gulpen, die daar in het licht van de volle maan wegrende. De vensterbank en de gevel waren besmeurd met het vuil van zijn schoenen. Achteraf was vrouw Leppers al lang blij, dat ze die avond bezoek had. Als ze alleen was geweest, zou ze zich zijn doodgeschrokken.

Toen de gasten na dit voorval over de Munt naar huis liepen, ontmoetten zij Hendrik van

Gulpen opnieuw. “Goede navond serviteur”, zo groette hij Christiaan. En vervolgens riep hij tegen Jansen: “Goede navond Jansen. Hebs douw braeff genaaijt?” Waarmee hij, aldus de getuigen, te kennen wilde geven ‘off hij gehoord off vleiselijk sig vermeugt hadde’. “Leck Jansen de Maers”, had Jansen teruggezegd. Verder was het de getuigen opgevallen dat Hendrik stond te hijgen, alsof hij hard gelopen had. Het drietal vervolgde zijn weg en nadat Jansen in de Jodenstraat afscheid had genomen, wandelden Christiaan en zijn vrouw via de Bokstraat rechtstreeks naar huis. En weer kwamen zij diezelfde Hendrik tegen, die in gezelschap van zijn broer Jan en Willem Lenarts langs Christiaens huis in het Koeijvliegstraatje richting Markt liep.

Uit de verklaring van nog een andere ooggetuige valt af te leiden dat Hendrik ook al bij het voorval op de Markt niet in zijn eentje was geweest. Rond elf uur ‘s avonds had de dragonder Servaas Voncken achter het stadhuis, bij de stads-waag, op wacht gestaan. Het beklimmen van de vensterbank moest vóór zijn wachtronde zijn gebeurd. Anders had hij het wel gezien en had hij ingegrepen. Wel had hij op een gegeven moment allerlei kabaal gehoord en ook “schildwacht!” horen roepen. Hij haastte zich in de richting van het lawaai en bij het huis van Leppers aangekomen, kon hij nog net zien hoe op de hoek van de Markt twee ‘manspersonen’ het huis van Theodoor van Gulpen binnengingen. Naderhand zag hij hoe zij vanuit de ramen vanuit huize Van Gulpen de vrouw van Leppers en haar kinderen uitscholden: “Hoeren en dieven pack! Rotte hoer, dauw bes rot genaaijt!”

Tot slot nog enkele los-

se aantekeningen.

- Net als tegenwoordig ook steeds meer gebeurt - denk maar aan het openbaar vervoer, de nutsvoorzieningen, de post-waren in die tijd allerlei overheidstaken geprivatiseerd. De hoogste bieder mocht bijvoorbeeld een jaarlang de stadsbelastingen innen. Zo heel modern zijn we vandaag de dag dus niet bezig.

- De Augustijnenkerk is de kerk aan de Kesselskade, die nu de ‘Awwe Stiene’ wordt genoemd.

- De Bokstraat heet nu Kesselskade. Toen lag ook aan de overkant een rij huizen, met de achterkant naar de Maas. Deze hebben moeten wijken voor de aanleg van het Kanaal Luik-Maastricht in de jaren veertig van de negentiende eeuw.

- De Koeijvliegen- of Kwadevliegenstraat en de Drieëmmersstraat waren twee van de vier zijstraten die van de Markt richting Maas liepen. Beide zijn verdwenen bij de bouw van de Wilhelminabrug. Van zuid naar noord was de volgorde: Hoenderstraat, Kwadevliegenstraat, Drieëmmersstraat, Gubbelstraat.

- “Leck Jansen de Maers”. Waarom zou notaris Otzeling dit verhuulende zinnetje hebben opgeschreven? Hij heeft het immers wel openlijk over ‘naeijen’. Of was de notaris niet van hier en had hij moeite met het plaatselijke dialect? Wat Jansen met zijn antwoord bedoelde, lijkt mij althans volkomen duidelijk.

Rolf Hackeng

Bronnen: Notarissen, kerkelijke doop-, trouwen- en begraafregisters, burgerlijke stand. Literatuur: Lou Spronck, Philippe van Gulpen. Chroniqueur met pen en penseel (2005).

Archiefsprokkels

De vaste rubriek ‘Archiefsprokkels’ wordt verzorgd door medewerkers van het Historisch Centrum Limburg. Elke twee weken een

hele pagina met een nieuw verhaal, opgediept uit de archieven van Maastricht. Eerder verschenen sprokkels kunt u nog eens nalezen

op www.rhcl.nl. Historisch Centrum Limburg, Sint Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 – 328 55 00, info@rhcl.nl